

JMG

Göteborgs Universitet
Institutionen för journalistik,
medier och kommunikation
Journalistprogrammet

Näthatets konsekvenser

En studie av hur svenska kvällstidningskrönikörer förhåller sig till hot och hat

Hampus Dorian
Erik Wirkensjö
Kandidatuppsats
Journalistikgranskning, VT 2013
Handledare: Monica Löfgren Nilsson

GÖTEBORGS UNIVERSITET
JOURNALISTIK, MEDIER OCH KOMMUNIKATION

Abstract

The purpose of this study is to examine how political columnists at Swedish evening papers relate to threats and hatred from their readers. This study aims to examine how this affects them as journalists and how their approach towards threats and hatred impacts journalism in a larger perspective, and by extension what consequences this could have for the democracy.

Our main research question formulation reads thus:

– How do political columnists in Swedish evening papers relate to hatred and threats, and what are the consequences of their approach for journalism in a larger perspective?

Our investigation is based on theories of profession, as well as theories regarding media's role in a functioning democracy. Based on previous research we can conclude that threats towards journalists are affecting journalism. Our aim in this study is to go deeper into the complex aspects of this problem, and examine *how* journalists are affected.

This study was conducted through the use of qualitative interviews with eight political columnists from the two Swedish evening papers, Aftonbladet and Expressen. The reason for limiting the interviews in such a way is that these columnists are likely to be the most exposed to threats and hatred from readers due to the nature of the content in their columns, and also because they belong to a category of journalists that are the most visible.

Our survey shows that self-censorship exists among Swedish columnists, and that journalists sometimes avoid sensitive topics because of the hatred and threats that they receive from their audience.

Hatred and threats against journalists have always existed. The incentive for discussing and examining this further is that there has been a massive increase in hatred, which seems to affect journalists in a way it has never done before. Our study shows that this hatred is more organized than before, thus threatening independent journalism. This can be assumed to constitute a problem for the democracy.

Innehållsförteckning

Abstract	2
Innehållsförteckning	3
1. Inledning, syfte och disposition	4
3. Teoretisk inramning och frågeställningar	6
Journalistikens demokratiska uppdrag	6
Ökad profilering, exponering och interaktivitet	6
Beskrivningsmodell	8
Ekströms och Nohrstedts modell “reporterpraktikens kontext”	8
Omarbetad modell	9
Frågeställningar	11
2. Tidigare forskning	12
4. Metod och material	14
Avgränsning och urval	14
Utformning av intervjufrågor och intervjuguide	15
Intervjuprocessen	16
Sammanställning och kodning av materialet.....	16
5. Resultat och Analys	17
Ideal	17
Journalistikens demokratiska uppdrag	17
Den ideala krönikan - hur ser den ut?.....	18
Normer	21
Redaktionen är viktig	22
Villkor	22
Hur ser hatet ut?	22
Orsaker till näthatet	23
Hoten - hur ser de ut?	25
Avsändare.....	26
Lösningar	27
På individnivå.....	27
På redaktionell nivå.....	28
På samhällelig nivå.....	28
Konsekvenser	29
Privata konsekvenser.....	29
Vilka ämnen utlöser hat och hot?.....	30
Förhållningssätt	31
Konsekvenser för journalistiken och demokratin	34
6. Slutdiskussion	36
Förslag på vidare forskning.....	38
7. Sammanfattning	40
8. Litteratur och källförteckning	42
Bilagor	43

1. Inledning, syfte och disposition

Inledning

Journalister har alltid kritiserats av sina läsare för vad de skriver. Förr skickade läsarna brev, idag sker kommunikationen via e-post. Efter ett uppmärksammat reportage i SVT:s Uppdrag Granskning 6 februari 2013, som handlade om hur kvinnliga journalister blir utsatta för stora mängder kränkningar och hot av sina läsare, har man i svenska medier börjat diskutera det som har kommit att kallas näthat.

Diskussionen som följt har indikerat att hat och hot mot svenska journalister är ett växande problem, och många har pekat på internet som en möjlig orsak till detta. Den debatt som följde programmet fångade vårt intresse att undersöka vad hat och hot mot journalister egentligen får för konsekvenser för journalisterna själva, för svensk journalistik, och i förlängningen också för demokratin.

Syfte

Det huvudsakliga syftet med denna undersökning är att ta reda på hur politiska krönikörer i svensk kvällspress förhåller sig till det hat och de hot de utsätts för, om de påverkas i sitt yrkesutövande, exempelvis så till vida att de censurerar sig själva och undviker känsliga ämnen. Vi vill också ta reda på hur hat- och hotbilden faktiskt ser ut, vilka åtgärder som redaktionerna vidtagit samt vad journalisterna tycker att man ska göra för att komma tillrätta med näthatsproblematiken.

“Näthat”

Sedan slutet av februari 2013, efter Uppdrag Granskningens program i ämnet, har man i svenska medier börjat diskutera det näthat som svenska journalister utsätts för av sina läsare. Vi menar dock att det vore missvisande att enbart titta på hat och hotelser som framförs via internet, i en undersökning som ämnar ta reda på hur politiska krönikörer påverkas av hat och hot i sin yrkesutövning.

Samtidigt är *näthat* ett många gånger befogat begrepp, då merparten av hatandet och hotandet sker på just internet, framförallt via e-post. Detta faktum bekräftas också i Monica Löfgren-Nilssons enkätundersökning J-panelen (2013) som konstaterar att “den vanligaste vägen för både hot och kränkande kommentarer är e-posten”.

Disposition

Efter denna inledande del följer:

Kapitel två, *Tidigare forskning*. Här redogörs för tidigare studier som vi funnit relevanta för denna undersökning. Vi tar kortfattat upp resultat vi anser intressanta från respektive studie.

Kapitel tre, *Teoretisk inramning och frågeställningar*, innehåller de teoretiska utgångspunkter som undersökningen vilar på. Inledningsvis berör vi teori som handlar om journalistikens demokratiska uppdrag. Här förklaras även den modell inom professionsteori som vi använder oss av, samt hur vi har modifierat denna för att beskriva krönikörernas förhållningssätt till hat och hot. Avslutningsvis formuleras våra frågeställningar, som bygger på samma modell.

Kapitel fyra, *Metod och material*, inleds med en diskussion kring val av metod. Sedan följer ett avsnitt som berör hur vi tänkt kring avgränsning och urval. Slutligen redogör vi för hur undersökningen genomförts, vilken kvalitet vi anser att den har samt hur materialet bearbetats för att kunna analyseras.

Kapitel fem, *Resultat och analys*. Här redogör vi för vilka tendenser vi funnit i vårt samlade material. Vi utgår från vår modell och beskriver de tendenser vi har kunnat urskilja inom varje del av modellen. Slutligen sammanfattas resultaten och vi beskriver det förhållningssätt krönikörerna har till hot och hat, vilket är en produkt av de olika faktorerna i vår modell.

Kapitel sex, *Slutdiskussion*. Här tar vi upp de resultat som vi finner mest intressanta. Vi diskuterar våra resultat och validiteten i dessa genom att koppla dem till andra studiers resultat. Vi redogör även för var vi tycker att det behövs mer forskning.

Kapitel sju, *Sammanfattning*. I detta kapitel sammanfattas hela denna undersökning i en ytterst kortfattad genomgång av syfte, teorier, metod, analys och resultat.

2. Teoretisk inramning och frågeställningar

Journalistikens demokratiska uppdrag

För att en demokrati ska kunna fungera krävs att det finns ett system för debatt och för en dubbelriktad informationsförmedling: Medborgarna behöver information om vad de valda politikerna har för åsikter och vad de gör, liksom att de behöver information om aktuella samhälls skeenden. (Nord, Strömbäck 2012, s.16)

Så skriver författarna Nord och Strömbäck i inledningen till det första kapitlet i *Medierna och demokratin*. I ett sådant system torde politiska krönikörer i den svenska kvällspressen spela en viktig roll för samhällsdebatten. De skriver om aktuella politiska frågor, politiska beslut, aktörer och förslag och förklarar inte sällan komplicerade politiska skeenden, om än på ett subjektivt sätt. Tillsammans når kvällspressens politiska krönikörer många medborgare och de är således med och sätter agendan för den politiska debatten i svenska medier och i svenska hem.

Nord och Strömbäck skriver senare i samma stycke att "Genom att informera, granska och vara ett forum för debatt ska medierna sålunda bidra till en fungerande åsiktsbildning och i förlängningen en fungerande demokrati" (Nord, Strömbäck 2012, s.17). Utifrån hypotesen att näthatet kan leda till att journalister, här i form av politiska krönikörer, i någon mån exempelvis censurerar sig själva eller undviker att skriva om vissa ämnen, går det att ifrågasätta om medierna faktiskt är ett fritt forum för debatt och om de bidrar till en fullt fungerande åsiktsbildning. Kan hat och hot mot journalister vara ett demokratiskt problem, eller till och med ett hot mot demokratin?

Att publiken spelar en central roll för mediernas innehåll, och således även innehållet i politiska krönikor, betraktar vi 2013 som självklart. Ett faktum som också understryks av Nord och Strömbäck då de konstaterar att "Självklart utgår medieproduktionen ytterst från att det finns en publik som har intresse av att ta del av detta innehåll..." (Nord, Strömbäck 2012, s. 33). Med det sagt finner vi det befogat att i någon utsträckning försöka utröna huruvida en ytterst begränsad del av publiken påverkar vad den absoluta majoriteten kan läsa om i politiska kolumner i svensk kvällspress, genom att på olika sätt framföra hat och hotelser mot journalisterna som skriver dem. Har näthatarna blivit en kraft att räkna med? Kan de faktiskt påverka den politiska debatten i svensk kvällspress?

Ökad profilering, exponering och interaktivitet

Att det skett och fortfarande sker en ökad profilering av journalister i allmänhet och krönikörer i synnerhet är ett påstående som egentligen inte torde behöva motiveras särskilt

ingående. Det räcker att slå upp en krönikesida eller en kolumn i en kvällstidning för att bli varse om att stort fokus ligger på krönikörens person. Det kan ändå vara värt att få någon slags historisk kontext när vi talar om personifiering och en ökad profilering av journalister. Börje Alström sammanfattar utvecklingen i *På väg mot medievärlden 2020* på följande vis:

För trettio år sedan signerades allmänna artiklar ofta med signatur och senare med namn. De små namnen har idag ersatts med bildbylines. I början var dessa små och oansenliga. Senare, i framförallt kvällspressen, i helfigursformat... Journalisten som person blev allt viktigare. Krönikörerna gavs större utrymme. Idag marknadsförs de och ibland deras åsikter på första sidan och på löpsedlar. Vi får veta mer om personen bakom texten. Bilden av journalisten börjar ta form i vårt medvetande. Ett varumärke föds för att marknadsföras. (Alström 2008, s. 139)

Med utgångspunkt i Alströms bild av hur utvecklingen ser ut, är det naturligtvis också så att en ökad profilering medför en ökad exponering av den enskilde journalisten eller krönikören. Då den här utvecklingen varit särskilt omfattande när det gäller krönikörer i kvällspressen torde det också vara rimligt att anta att en starkt ökad profilering och exponering, inte minst på nätet, också innebär att man som krönikör blir mer exponerad för hat och hot.

Vidare skriver Alström att tendensen av en ökad personifiering och profilering återfinns inom alla slags medier, men att den är som starkast i TV och kvällspress. I samma stycke refererar Alström till en uppsats från Mittuniversitetet av Broström och Eriksson från 2006, som fastslår att journalister och ansvariga utgivare inte tycker att journalistiken försämras "på grund av den högre exponeringen eller det egna tyckandet i krönikor" (Alström 2012, s. 141). Uppsatsen bygger på intervjuer med ansvariga utgivare och journalister vid Aftonbladet och Expressen. Alström fortsätter:

Den ökade synligheten menar såväl journalister som utgivare är av godo eftersom det ökar igenkänningen av varumärkena och därmed också förhoppningsvis skapar en bättre kontakt med läsarna. (Alström 2012, s. 141)

Det är utan tvekan så att kontakten mellan journalister och deras läsare har ökat i och med den ökade internetanvändningen. Det är också högst rimligt att den ökningen varit särskilt stark för den grupp journalister vi valt att studera, då krönikörer i kvällspressen, som Alström också poängterar vid ett par tillfällen, är en av de yrkesgrupper inom journalistikåren som profileras och exponeras allra mest.

I en uppsats som söker ta reda på hur negativa kontakter med läsare, som hat- och hotmejl, påverkar dem och journalistiken torde det därför också vara relevant att ta reda på hur krönikörerna själva ser på sina läsare och kontakten med dessa.

Beskrivningsmodell

Ekströms och Nohrstedts modell “reporterpraktikens kontext”

För att beskriva hur krönikörerna förhåller sig till näthat har vi utgått från en modell inom professionsteori som vi sedan omarbetat för att passa syftet med denna undersökning. Denna modell står att finna i Mats Ekströms och Stig Arne Nohrstedts *Journalistikens Etiska Problem*, en studie som behandlar journalisters handlingsetik. Modellen är ett verktyg för att förstå journalisters handlingssätt, och hur detta påverkas av olika faktorer.

Fig. 1: Ekströms och Nohrstedts modell “reporterpraktikens kontext”.

För att förstå hur journalister handlar undersöker man hur deras handlingsetik ser ut. Handlingsetiken är journalistens *faktiska etik*, till skillnad från ideal etik, med vilken journalisten fattar publicistiska och andra beslut i deras yrkesutövande. Denna handlingsetik formas utifrån fyra faktorer som reportern förhåller sig till i sitt dagliga yrkesutövande:

- 1 *Ideal*. Handlingsetiken påverkas naturligtvis alltid av reporterns etiska ideal. Handlingsetiken kan ses som en tillämpning av dessa ideal. Hur vill man att nyhetsrapportering ska vara?
- 2 *Normer*. Normerna syftar till kollektiva föreställningar om vad som är viktigt och värdefullt i en social miljö. I detta fall åsyftas både normer för hela journalistkåren och för den specifika redaktionen. Hur fungerar det i verkligheten, vad är praxis?
- 3 *Villkor*. I Ekströms och Nohrstedts studie tittar man på de arbetsvillkor som nyhetsjournalisterna förhåller sig till. Det kan röra sig om arbetsfördelning, produktivitetskrav, produktionsteknik och presentationsform. Egentligen allt som sätter ramarna för journalistens professionella uppdrag.

- 4 *Konsekvenser*. En viktig faktor för journalisters etiska överväganden är eventuella konsekvenser av en publicering. Det kan exempelvis röra sig om en publicering med namn som leder till negativa konsekvenser för personen man skriver om.

Alla dessa komponenter formar tillsammans journalisternas handlingsetik.

Omarbetad modell för att beskriva krönikörers förhållningssätt till näthat

Anledningen till att vi har utgått från den här modellen är att den beskriver hur journalisters yrkesutövning påverkas av olika faktorer. Den lämpar sig för vår undersökning eftersom det är just detta vi är ute efter att ta reda på: Hur journalisten förhåller sig till ideal, normer, villkor och konsekvenser, i relation till hat och hot.

I vår studie undersöker vi något som är mer specifikt och preciserat än journalisters hela handlingsetik, i stället för att titta på samtliga arbetsvillkor som påverkar journalisterna tittar vi endast på ett villkor som de måste förhålla sig till, nämligen hat och hot. När vi pratar om konsekvenser, så är det konsekvenser som rör hat och hot som åsyftas.

För att modellen ska fungera för vår studie har vi gjort några anpassningar. I stort sett fungerar modellen likadant som Ekströms och Nohrstedts. Vi är intresserade av att undersöka ett förhållningssätt snarare än en handlingsetik, därför har vi bytt ut den etiketten. De faktorer som påverkar förhållningssättet är desamma som faktorerna i den ursprungliga modellen, nämligen ideal, normer, villkor och konsekvenser. Dessutom har vi lagt två komponenter i modellen, “lösningar” och “konsekvenser för journalistiken och demokratin. Dessa förklaras närmare nedan.

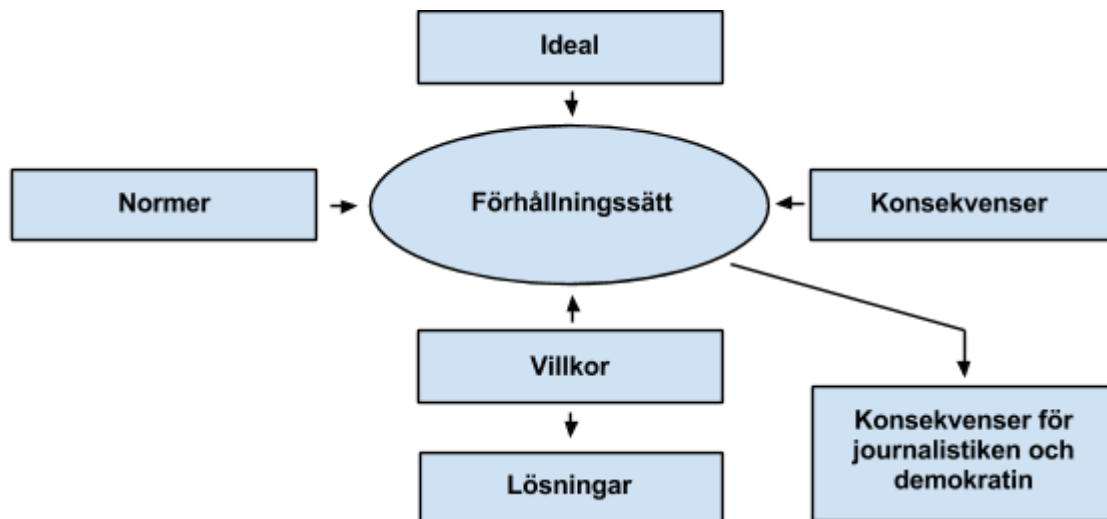

Fig. 2: Vår omarbetade modell.

Faktorer:

- 1 *Ideal*. För att förstå hur krönikörerna förhåller sig till näthatet behöver vi ta reda på hur krönikörerna ser på journalistikens ideal. Vad är deras uppdrag som krönikörer? Finns det ett demokratiskt uppdrag att uppfylla?
- 2 *Normer*. Krönikörernas förhållningssätt påverkas även av de normer som råder kring hur hat och hot hanteras inom både journalistikåren som helhet och på redaktionerna. Vilka förväntningar finns på hur krönikörerna ska hantera hat och hot?
- 3 *Villkor*. De villkor vi undersöker är hat och hot. Vi ämnar beskriva hur hat- och hotbilden mot de politiska krönikörerna ser ut. Detta är den faktor som lagt mest vikt vid att beskriva.
- 4 *Konsekvenser*. Här diskuterar vi hur krönikörerna förhåller sig till konsekvenserna av en publicering. Förekommer självcensur eller att man undviker vissa ämnen på grund av möjliga konsekvenser i form av hat eller hot?
- 5 *Lösningar*. Vad tycker krönikörerna att man behöver göra för att motverka näthatet? Behöver man överhuvudtaget göra något? Vill man ha en reglering av anonymiteten på internet? Vem ligger ansvaret på? Hur ska man på individuell, redaktionell samt samhällslevelig nivå motverka näthat?
- 6 *Konsekvenser för journalistiken och demokratin*. Vad kan krönikörernas förhållningssätt leda till i ett makroperspektiv? Finns det konsekvenser för journalistiken och i förlängningen för demokratin? I så fall, vilka?

Vår övergripande frågeställning lyder:

- Hur förhåller sig politiska krönikörer i svensk kvällspress till hat och hot, och vilka konsekvenser får deras förhållningssätt för journalistiken?

För att besvara vår övergripande frågeställning behöver vi även besvara frågorna:

- Vilka journalistiska ideal har krönikörerna?
- Vilka normer för hur man hanterar hat och hot råder i branschen?
- Hur ser krönikörerna på konsekvenserna av publiceringar?
- Vilka villkor innebär hatet och hoten för krönikörerna?

Utöver detta vill vi även ta reda på:

- Vad anser krönikörerna behöver göras för att motverka näthatet?

3. Tidigare forskning

J-panelen

Monica Löfgren Nilssons *J-panelen* är en återkommande undersökning som genomfördes första gången 2013, strax före denna uppsats skrevs. 1372 journalister har svarat på enkätfrågor om hur de utsätts för hot och hat och vilka konsekvenser detta får.

Undersökningen fastställer bland annat att kvällstidningsjournalister och krönikörer är mer utsatta för hot och hat än andra journalister. Den visar också att en stor del av hatet och hoten kommer i form av e-post. Vidare visar undersökningen att journalister, i sin yrkesroll, faktiskt påverkas av hoten och hatet

Drygt var fjärde hotad journalist har avstått från att bevaka vissa ämnen på grund av hoten, något fler avstår från att bevaka vissa personer eller grupper. Nedsättande kommentarer har fått ungefär var sjätte drabbad att inte bevaka vissa ämnen, personer eller grupper. (Löfgren Nilsson, 2013)

Vidare visar J-panelen att den vanligaste orsaken till hat och hot är texter som berör invandring, därefter feminism och "kvinnofrågor", och sedan brott, sport och Sverigedemokraterna.

Hot mot reportrar på svenska dagstidningar

Filip Arvidssons, Ivar Huntingtons och Jonatan Martinssons *Hot mot reportrar på svenska dagstidningar – Påverkan och konsekvenser för journalistiken och demokratin* är en uppsats skriven vid JMG, som genom en relativt omfattande enkätundersökning undersöker hotbilden mot svenska tidningsreportrar.

Deras undersökning visar bland annat att 18 respektive 30 procent av tidningsreportrarna respektive kvällstidningsreportrarna har blivit hotade någon gång under de senaste två åren. Undersökningen visar även att över en tredjedel, 37 procent, av de reportrar som blivit hotade under de senaste två åren uppger att de är försiktiga med att skriva om vissa ämnen, personer eller grupper på av risken för hot. Undersökningen visar också att bland annat kriminal- och politikreportrar är bland de som hotas mest.

För lite kuk? En studie om kränkningar och kvinnliga krönikörer

I kandidatuppsatsen *För lite kuk? En studie om kränkningar och kvinnliga krönikörer* undersöker författarna Kaisa Andersson och Linnea Andersson hur svenska krönikörer,

framförallt kvinnor, påverkas av kränkningar och hot i form av läsarkommentarer. De har både använt sig av en enkätundersökning och kvalitativa intervjuer i sin studie.

Av studien framgår att över 70 procent av de krönikörer som tillfrågats har erfarenhet av att ha fått kränkande kommentarer, oavsett könstillhörighet. Av undersökningen framgår att kvinnor i betydligt högre utsträckning får kommentarer med sexistiskt och objektifierande innehåll, något som knappt existerar för männen. Resultatet visar också att kvinnor i högre utsträckning påverkas negativt i sin yrkesroll på grund av kränkande kommentarer.

Fyra av tio av de svarande kvinnliga skribenterna får minst ”någon gång i månaden” kommentarer som på något sätt anspelar på deras kön. Siffran är högre sett enbart till skribenter i kvälls- och morgonpress. Bland de drygt dubbelt så många svarande männen upplevde bara var tjugonde, eller 5 procent, att de utsatts för den typen av kommentarer.

4. Metod och material

För att undersöka krönikörernas förhållningssätt har vi valt att göra kvalitativa intervjuer. Då vi ämnar undersöka hur journalisterna förhåller sig till näthatet, snarare än förekomsten av hat, anser vi kvalitativa intervjuer vara det bästa sättet att komma åt våra frågeställningar på. Om man vill förstå människors sätt att resonera eller urskilja handlingsmönster är en kvalitativ studie lämplig (Trost 2005, s. 14).

Till en början diskuterade vi huruvida vi skulle kunna använda oss av en enkätundersökning, men vi kom snart fram till att om eftersom vi vill undersöka förhållningssättet till näthatet krävs längre och mer personliga intervjuer. Att få journalister att berätta om sitt förhållningssätt till, och således konsekvenserna av, näthatet i en enkätundersökning hade blivit problematiskt, då ett sådant förhållningssätt självklart är komplext, och kan se ut på många olika sätt.

Avgränsning och urval

Vi har valt att avgränsa vår undersökning till politiska krönikörer i svensk kvällspress. Detta av flera anledningar. Dels är det bra att göra en avgränsning för att lättare kunna se tendenser; hade vi intervjuat alla typer av journalister inom olika medier hade vi troligtvis fått mycket spridda svar på våra frågor. Då vi använder oss av kvalitativ metod är vårt generaliseringsanspråk förvisso lågt, men vi har valt att göra våra intervjuer inom en begränsad grupp för att ändå i någon mån kunna uttala oss om denna.

Flera av våra intervjuobjekt kallar sig inte krönikörer, utan använder hellre kolumnist som yrkestitel. Flera av dem har också fler uppdrag, utöver sitt uppdrag som krönikör. Vi har dock konsekvent använt benämningen krönikör i denna studie. Det vi menar när vi skriver politisk krönikör är: journalist som producerar åsiktsmaterial som berör politik. Huruvida man kallar det söndagssida, krönika, kolumn eller någonting annat spelar mindre roll.

Vi har valt att endast undersöka politiska krönikörer på kvällstidningar, dels eftersom de politiska krönikorna är en plats för opinionsbildning, debatt och fördjupning, och således fyller en viktig funktion för journalistikens demokratiska uppdrag, och dels eftersom dessa krönikörer tenderar att vara mer av personliga varumärken och således mer exponerade som personer. Politiska krönikörer i kvällspress torde således vara mer utsatta för hat och hot än journalister i allmänhet¹. Visst stöd för en sådan tes finner vi i Anderssons och Anderssons

---

¹ Vi har i efterhand fått ytterligare stöd för att vårt urval är relevant. I Löfgren Nilssons undersökning J-panelen som publicerades i maj 2013 fastslås att just kvällstidningsreportrar och krönikörer är de som får motta mest hot och hat från läsare (Löfgren Nilsson, 2013).

undersökning som visar att 92 procent av krönikörer på kvällstidningar har fått kränkande kommentarer från läsare, jämfört med 82 och 56 procent av krönikörerna på morgontidningar i storstad respektive landsortstidningar (Andersson, Andersson 2011, s.18).

Vår målsättning var att göra åtta intervjuer på 40 till 60 minuter per intervju. Vi ville intervjua både män och kvinnor för att kunna belysa eventuella skillnader. Efter Uppdrag Gransknings program visste vi att kvinnliga journalister var utsatta, men vi ville ta reda på i vilken grad, och på vilket sätt, de manliga journalisterna också blir utsatta. När vi bestämt oss för i vilken grupp vi ville genomföra våra intervjuer började arbetet med att boka intervjuer.

Det hade varit optimalt att göra alla intervjuer ansikte mot ansikte, men på grund av att inget av våra intervjuobjekt är boende i Göteborg, där vi befinner oss, var vi tvungna att åka till Stockholm för att genomföra intervjuerna. På grund av tidsbrist och svårigheter för journalisterna att avsätta tid blev det till slut fem intervjuer ansikte mot ansikte och tre per telefon.

De krönikörer vi har intervjuat är följande:

Aftonbladet

- Åsa Linderborg
- Peter Kadhammar
- Oisín Cantwell
- Karin Magnusson
- Kerstin Weigl

Expressen

- Ulf Nilson
- Lotta Gröning
- Niklas Svensson

Vårt mål var att intervjua fyra kvinnor och fyra män, samt att intervjua fyra från varje tidning. Vi är nöjda med det slutgiltiga urvalet, som vi tycker hamnade tillräckligt nära målet.

Utformning av intervjufrågor och intervjuguide

Vid utformningen av intervjufrågorna har vi utgått från vår omarbetade version av Ekströms och Nohrstedts modell i professionsteori som beskrivs i teoridelen. Alla frågor är konstruerade för att beskriva någon av kategorierna i modellen. Vi har utformat intervjuguiden på detta sätt för att säkerställa att vi verkligen undersöker det vi påstår att vi undersöker, vilket ger vår studie en hög validitet (Esaiason et. al. 2004).

Vi har valt att göra en intervjuguide (se bilaga 1) istället för att skriva specifika frågor. Detta för att kunna göra mer flexibla, öppnare intervjuer där krönikörerna kan utveckla sina

resonemang. Att arbeta med en intervjuguide med en låg grad av struktur torde vara lämpligt, då en alltför strukturerad intervju skulle kunna innebära att vi missar perspektiv hos krönikörerna. "Om poängen är att fånga intervjupersonens perspektiv kommer en utvecklad förhandsstruktur motverka intervjuens syfte" (Ryen 2004, s. 44). Under intervjuerna var vi noggranna med att undvika att ställa stängda, ledande eller hypotetiska frågor och använda negationer.

Intervjuprocessen

Vi anser att samtliga intervjuer vi genomfört håller hög kvalitet. Troligtvis hade vi stor nytta av att vi har en viss erfarenhet av intervjuande, samtidigt som våra intervjuobjekt besitter en enorm erfarenhet av intervjusituationer. I alla genomförda intervjuer upplevde vi att det fanns en hög grad av förståelse mellan oss och intervjuobjekten, och att krönikörerna gav oss svar på våra frågor. Ofta märkte vi att frågorna berörde sådant som skribenterna faktiskt hade funderat mycket över tidigare, och på så vis kunde de i många fall presentera både svar och genomtänkta argumentationer.

I efterhand kan vi konstatera att de personliga intervjuerna var något mer givande, men med en marginell skillnad i resultat. Vi fick en känsla av att intervjupersonerna öppnade upp sig något mer i de personliga intervjuerna, framförallt vad gäller konkreta exempel på hur de utsatts, samtidigt som dessa intervjuer också tenderade att ha fler utsvävningar som inte berörde ämnet.

Sammanställning och kodning av materialet

Vid samtliga intervjuer gjordes ljudupptagningar. Efter att intervjuerna var genomförda transkriberades dessa och sedan kodades materialet. I kodningen har vi utgått från vår modell och våra frågeställningar och skapat ett kodningssystem där vi kategoriserat analysenheter, som består av relevanta uttalanden från intervjuerna (Larsson 2010, s. 71), på ett enkelt och effektivt sätt. Efter detta steg fanns ett dokument per intervju med en sammanställning av det mest relevanta innehållet, där varje påstående är kodat efter vilken kategori i modellen det faller under.

I nästa steg sammanfördes innehållet från samtliga intervjuer till ett samlingsdokument där varje påstående från varje krönikör kodats. Detta gav oss en tydlig översikt, vilket gjort det möjligt att på ett effektivt sätt analysera materialet.

5. Resultat och Analys

Nedan följer resultaten och analysen av vår studie. Kapitlet är uppdelat enligt faktorerna i vår modell och våra frågeställningar. Vi avhandlar de olika delarna i följande ordning: *ideal, normer, villkor, konsekvenser, förhållningssätt, konsekvenser för journalistiken och demokratin* samt *lösningar*.

Ideal

Journalistikens demokratiska uppdrag

Journalistikens demokratiska uppdrag är ju väldigt viktigt, man ska agera som den tredje statsmakten. Granska allt som behöver granskas, lyfta allt som inte lyfts och så vidare. Det är ju dess målsättning. (Lotta Gröning)

På det viset uttrycker Lotta Gröning essensen i hur de åtta krönikörer vi intervjuat ser på journalistikens uppdrag i ett demokratiskt samhälle. Det är framförallt fyra övergripande uppgifter eller ansvarsområden som återkommer i intervjuerna när vi frågat om synen på journalistikens demokratiska uppdrag:

Granska makten och politiken

En enig skara krönikörer framhåller att journalistikens kanske viktigaste uppdrag ur ett demokratiskt perspektiv är att granska makten. Att hålla koll på och granska såväl den politiska som ekonomiska makten och tillhörande nyckelpersoner är en av journalistikens absolut mest grundläggande uppgifter i ett demokratiskt samhälle. “Makten ska aldrig kunna känna sig säker. De ska inte kunna räkna med att kunna göra hur som helst utan att det får konsekvenser” (Oisín Cantwell).

Vara folkbildande

En annan tydlig tendens är att många av de krönikörer vi pratat med understryker vikten av folkbildande inslag i journalistiken, man ska sträva efter att lära sina läsare någonting. Flera framhåller också hur viktigt det är att, inte minst i rollen som krönikör, utgå från kunskap och fakta i sitt skrivande.

Journalistiken bygger på att man som journalist, politiska krönikörer inkluderat, är insatt i det ämne eller den fråga man skriver om och också visar det genom att vara saklig och utgå från fakta, för att på så sätt ha en bäring i det man skriver.

Jag tar reda på fakta. Man ska berätta något i sak också, inte bara som nån [manlig krönikör på Aftonbladet]-figur stryka runt liksom på nån bakgata och vara olyckligt

kär eller nåt sånt, utan jag vill förhålla mig till verkligheten. Och vad jag än skriver om så hoppas jag kunna tillföra någonting; lära läsarna någonting. (Oisín Cantwell)

Informera och förklara

En av journalistikens mest grundläggande uppgifter är att tillhandahålla sina läsare en bred journalistik och ge samhällsmedborgarna tillräckligt med information för att dessa på egen hand ska kunna bilda sig en uppfattning i olika frågor, inte minst politiska. “Att ge människor så mycket information att de kan fatta ett underbyggt beslut när de står vid valurnan vart fjärde år” (Karin Magnusson).

Förutom att informera medborgarna om angelägenheter ska journalistiken också förklara komplicerade skeenden för sina läsare. Det kan handla om konflikter, politiska beslut eller vad som helst egentligen. Att bearbeta, översätta och presentera komplicerade skeenden på ett sätt så att gemene man förstår. Något som Åsa Linderborg inte tycker att svenska krönikörer alltid lyckas med:

För mig så är idealet med en text på kultursidorna att den ska vara folkbildande. Att alla människor ska kunna förstå artikeln. Det betyder inte att alla som köper Aftonbladet måste vara intresserade av den här texten, men om de är intresserade så ska de kunna förstå vad som står i den. Det får inte vara för akademiskt, för snårigt, för introvert. Och där tycker jag att all kulturjournalistik, inklusive Aftonbladets, börjar tappa lite av folkbildaridealen. Vi vänder oss mer och mer till varandra. Jag vågar använda ordet “kulturelit”, som tjabbar med varandra. Och väldigt, väldigt många människor fattar ingenting.

Verka för en öppen debatt och fri åsiktsbildning

Journalistiken och medierna ska vara ett forum för debatt och fri åsiktsbildning. Det är journalistikens uppgift att driva på den offentliga debatten och verka opinionsbildande, särskilt i en roll som politisk krönikör. Niklas Svensson tar upp just det när han pratar om sin syn på journalistikens demokratiska uppdrag:

Med fria medier som tar sitt uppdrag på allvar och granskar makten så garanterar vi på något sätt demokratin. Samtidigt som jag ser det som viktigt att driva på den politiska debatten och samhällsdebatten.

Den ideala krönikan - hur ser den ut?

Utifrån de intervjuer vi gjort har vi kunnat urskilja ett antal särdrag, eller ett antal inslag, som krönikörerna själva anser vara typiska eller centrala faktorer för hur en politisk krönika ska se ut, eller vad en politisk krönika bör innehålla. En krönika eller en kolumn behöver nödvändigtvis inte innehålla samtliga delar, men bör av våra intervjuer att döma innehålla några av dem.

I mångt och mycket överensstämmer åsikterna kring vad en krönika bör innehålla, eller vilka faktorer man som krönikör bör förhålla sig till, med åsikterna kring vad som är journalistikens demokratiska uppdrag. Det folkbildande idealet, ambitionen att förklara komplicerade skeenden för sina läsare och inte minst uppgiften att driva på den politiska debatten och verka opinionsbildande.

Krönikörerna ser sina kolumner som en plats där åsikter kring aktuella samhällsfrågor, även kontroversiella, ska föras fram men också en plats där man sätter saker i nya perspektiv och kontexter. “Det låter kanske banalt, men jag vill förändra världen. Jag vill få folk att börja reflektera över sig själva och sin samtid. Jag vill få folk att tänka helt enkelt, och att tänka kritiskt” (Åsa Linderborg).

Förutom de saker som här tagits upp som viktiga, av vilka några beskrivs mer utförligt under rubriken *Journalistikens demokratiska uppdrag*, finns det alltså ett antal typiska drag som man anser att just *krönikan* ska innehålla. Innan dessa berörs bör nämnas att en gemensam uppfattning bland de krönikörer vi intervjuat är att en krönika kan innehålla det mesta, samt att själva rollen som krönikör, vad man kan skriva om och hur man skriver det är betydligt friare än för en reguljär nyhetsreporter. Trots det, och förutom tidigare nämnda aspekter, så bör en krönikör:

Gå på djupet

En politisk kolumn eller krönika ska gå på djupet eller belysa andra aspekter kring något på ett sätt som nyhetsartiklar kanske inte riktigt gör, eller i samma utsträckning kan göra. Den kan vara analytisk eller ta med läsaren “bakom kulisserna” i politiken, som Niklas Svensson uttrycker det.

En krönika kan också lyfta frågor eller påtala saker som inte förmedlas via den traditionella nyhetsrapporteringen. Det finns en ambition att upplysa medborgarna om missförhållanden eller fenomen som man inte tycker kommer fram på annat håll i journalistiken. Niklas Svensson:

Jag kan ta ut svängarna lite mer och berätta om det jag möter i politiken och bland politiker på ett sätt som jag inte har kunnat tidigare. Som reporter finns det väldigt sällan utrymme att gå in på det som kanske inte är i fokus, men som ändå kan vara väldigt spännande och intressant.

Beröra ett aktuellt eller angeläget ämne

Aktualitet är något som naturligtvis även är en viktig faktor för journalistiken i stort, men att kommentera aktuella händelser, politiska beslut, förslag och aktörer hamnar högt på listan

över vad en politisk krönikör bör skriva om. Att ge sin syn på samhällsfrågor eller problem och skriva om saker de anser att medborgarna bör eller rentav behöver få veta. “När jag skriver så vill jag att det ska vara ett aktuellt ämne, jag vill att det ska kännas angeläget” (Karin Magnusson).

Ha ett personligt tilltal, väcka känslor och föra fram åsikter

Som krönikör bör man ha en tydlig hållning, en egen vinkel och ett personligt tilltal i sina texter, det tycker samtliga. Man ska våga föra fram åsikter, även om de är kontroversiella. Som krönikör tillhör det mer eller mindre yrket att väcka känslor, att skapa debatt men också att få feedback på det man skriver. “Jag vill ha en egen vinkel. Kolumnister ska ha ett personligt tilltal och vara färgstarka. Vi ska ha åsikter, vi ska sticka ut hakan” (Karin Magnusson).

Tillföra någonting nytt och ifrågasätta

Viljan att tillföra det offentliga samtalet någonting eller komma med en ny infallsvinkel ligger nära till hands för en kategori journalister som ska väcka känslor och skapa debatt, som beskrevs i stycket ovan. “Jag vill känna att jag tillför någonting nytt till debatten, inte bara älja allt som rapporterats tidigare. Hitta nya vinklar, nya uppgifter. Väcka någon form av reaktion och väcka tankar” (Lotta Gröning).

En allmänt vedertagen uppfattning bland de åtta krönikörer vi intervjuat är också att det är krönikörens uppgift att ifrågasätta normer, politiska beslut eller kommentera känsliga samhällsfenomen. “Det hör till att ifrågasätta konsensus och rådande normer. Det är en jätteviktig uppgift” (Kerstin Weigl).

Utgå från kunskap och inte bara tycka

I sin yrkesroll som krönikör ska man vara insatt i de frågor man skriver och ha en grundläggande kunskap i det ämne saken gäller. Man ska vara saklig, föra fram åsikter och argument på ett väl underbyggt sätt och inte bara tycka.

Flera av de krönikörer vi intervjuat har själva tagit upp att det har blivit allt vanligare med substanslöst tyckande i kolumner och krönikor. De antyder att det uppstått en utveckling där allt fler kolumner och krönikor helt baseras på åsikter och saknar saklig grund, och ställer sig samtidigt otvivelaktigt kritiska till den typen av rent åsiktsbaserade krönikor. Kerstin Weigl:

Det är ett jävla tyckande nu för tiden, otroligt mycket. Jag blir ganska trött på det. Tyckande ska utgå från kunskap, inte bara hur man känner, eller vad man är arg på för tillfället. Jag tycker att en kolumn ska bottna i en kunskap om någonting.

Interagera med sina läsare

Det framgår tydligt att krönikörerna ser det som sin uppgift att inte bara informera och förklara saker för sina läsare, utan också ha ett utbyte av information med desamma.

Krönikörerna, åtminstone en absolut majoritet, ser interaktionen med sina läsare som en viktig del av sitt arbete. Niklas Svensson beskriver sin syn på läsarkontakt:

Genom att vara lite mer personlig eller att berätta om mina upplevelser och mina åsikter för läsaren så kommer jag att etablera en närmare kontakt med läsaren, som i förlängningen kan innebära att jag får nya kontakter och fler tips. Det finns liksom ett värde, på många sätt, med en sån här sida där det viktigaste värdet kanske är just relationen som man bygger till sina läsare.

Normer

Det är svårt att uttala sig om vilka normer som råder angående hur man hanterar hat och hot i branschen och på redaktionerna, eftersom vår analys är kvalitativ och endast bygger på personliga erfarenheter från de krönikörer vi intervjuat. Med det i åtanke har vi försökt att redogöra för de normer som verkar gälla, utifrån vad som sagts i intervjuerna. Vi har observerat att normerna verkar ligga nära idealen så till vida att det är norm att inte kompromissa med sina ideal i för stor utsträckning.

Enligt krönikörerna har det traditionellt sett varit en norm inom journalistkåren att inte prata om det hat och de hot man utsätts för. Det har snarare setts som en del av jobbet att bli hatad och ibland hotad. Det verkar dock som att denna norm inte längre är lika stark, då flera krönikörer påpekar att problemet blivit så stort att man måste prata om det.

“Sen har ju journalister alltid haft den där idén om att man inte ska berätta om sånt här, man ska inte göra sig till martyr, att det kanske bara blir värre. Men enligt min, eller våran, erfarenhet så är den absolut mest effektiva strategin att faktiskt prata om det.” (Åsa Linderborg)

Många av de vi intervjuat delar åsikten att man som journalist, och kanske särskilt politisk krönikör, får räkna med ett visst hat mot sig. Samtidigt är samtliga överens om att det finns en gräns för vad man ska behöva utstå, och att hot aldrig är acceptabelt. Vi tycker oss se en ambivalens hos krönikörerna, de verkar inte vara helt klara över huruvida man ska prata om

det hat och de hot man utsätts för eller ej. Det verkar finnas en osynlig gräns för när hoten och hatet blir så allvarliga att man ska prata om dem.

Redaktionen är viktig

Redaktionen ses som en förutsättning för att krönikörerna ska kunna skriva vad de vill, föra fram kontroversiella åsikter och beröra känsliga ämnen. “Redaktionens stöd är enormt viktigt. Hade jag varit frilans hade jag inte kunnat göra det här“ (Åsa Linderborg). Krönikörerna poängterar vikten av att ha en redaktion som står bakom dem, och att säkerhetsarbetet på redaktionerna behövs för att de ska kunna göra sitt jobb.

Som tidigare nämnts, anser de flesta att det är bra att man har börjat prata om näthatet. Man anser att debatten som följt av Uppdrags Gransknings program har varit positiv, och att det har skett en förändring av attityden kring hat i branschen. Man har börjat ta näthatet på större allvar.

En annan viktig norm hos krönikörerna verkar vara att man inte ska tillmötesgå de som hatar. Man ska inte vika sig, utan fortsätta skriva om det man står för. “Men sen tänker jag också att journalister som viker sig ska nog inte vara journalister” (Åsa Linderborg). Även om man väljer att prata om näthatet, och försöker göra något åt det, så är det viktigaste att man fortsätter att skriva.

Villkor

Hur ser hatet ut?

Av de krönikörer vi intervjuat har samtliga blivit utsatta för hat från läsare. Hatet tar sig många olika uttryck. Merparten av hatet kommuniceras via e-post, det handlar oftast om krönikörens intelligens eller utseende. “Att jag är ful och dum kort sagt. Ful, dum och privilegierad.” (Peter Kadhammar). Vi har observerat att en stor del av allt hat som krönikörerna utsätts för innehåller kränkningar på det här temat, uttryckt på olika sätt.

Vi har även sett att det finns ett mer avancerat hat. Ett hat som inte bara består i personangrepp. Det kan röra sig om förföljelser eller upprepade telefonsamtal där någon bara lägger på. Det mest extrema fall vi observerat drabbade Åsa Linderborg:

Två, av varandra oberoende personer, kontaktade socialen och sa att de var läkare, att de hade hemliga akter på mig som visade att jag är svårt psykiskt sjuk och att man måste utreda om min son kan bo hemma med mig.

Hat mot kvinnor

En tendens är att kvinnor upplevs vara mer utsatta, åtminstone för hat, än män är. Detta är något som observerats av både de manliga och kvinnliga krönikörer vi intervjuat. "Jag tror att kvinnor är mycket mer utsatta generellt" (Peter Kadhammar). Hatet mot kvinnor består ofta av "dumförklarande" mail och sexuellt betingat hat. Karin Magnusson:

Det är väldigt ofta nedsättande, ofta en sexistisk underton. Grövre mot yngre kvinnor. Mot äldre kvinnor går man mer på det här att "du är så ful och ingen vill ha dig". Yngre kvinnor vill folk sätta på plats.

Åsa Linderborg:

Jag har ju kvinnliga kollegor som verkligen inte orkar det här. Det som har med deras kroppar att göra; att de är fula, att ingen vill knulla med dem och såna saker.

Att kvinnor i högre grad än männen är utsatta för sexistiska kränkningar är en tendens som även återfinns i Löfgren Nilssons undersökning.

Kvinnliga journalister är betydligt mer drabbade av sexistiska kränkningar än deras manliga kollegor. Av de smädade kvinnorna har 31 procent fått ta emot sexistiska kommentarer jämfört med sex procent för männen. (Löfgren Nilsson, 2013)

Mobiliserat näthat

Något som flera av krönikörerna är oroade över är uppkomsten av ett "mobiliserat näthat"; när en grupp gemensamt riktar hat mot en specifik journalist eller person. Den här typen av riktat hat verkar alltid följa en specifik publicering som av gruppen uppfattas som provocerande. Oisín Cantwell:

Den sammanlagda kraften i extremismen har blivit så himla mycket starkare. Numera så ger de varandra kraft och de får näring ur varandra. De får stöd på ställen som Avpixlat. De behöver inte längre känna varandra i den fysiska världen. Där har vi ett allvarligt, allvarligt är kanske att ta i, men utan tvekan något som håller på att bli ett demokratiskt problem. Den sammanlagda kraften, hur man kan rikta den, lite då och då, mot olika journalister. Det går ju uppopp på internet; att "nu jävlar sätter vi in en attack". Det är klart att det mycket väl kan få människor att tystna. Inte bara journalister; politiker, inte minst kvinnliga, är än mer utsatta.

Orsaker till näthatet

Även om hat mot journalister alltid har förekommit upplever de flesta av krönikörerna att det har skett en markant ökning i mängden hat de får motta. Detta beror enligt krönikörerna på flera saker.

Personifiering

Dels har krönikörerna blivit mer synliga och mer av så kallade "personliga varumärken". Ju närmare läsarna kommer skribenten, ju lättare verkar de ha för att höra av sig när de har åsikter. I och med internet har möjligheten för läsarna att kommunicera med skribenten blivit oändligt mycket större, vilket har lett till ytterligare personifiering av krönikörerna.

Personifieringsprocessen har pågått under lång tid. Ulf Nilson:

Man vill framhålla sig själv så mycket som möjligt, det vill man ju i den här businessen. [...] Jag menar, jag skapade ju inte bildbylinen, den kom ju ganska sent. I början stod ju bara namnet under artikeln, men så småningom kom det in foto för att göra det mer personligt. Och det visade ju sig vara effektivt, folk lärde på något sätt känna journalisten i fråga och det uppstod en slags intimitet. Det har man ju försökt utnyttja naturligtvis.

Trots att personifieringen ses som en av de största anledningarna till det ökade näthatet är de flesta av krönikörerna överens om att det är bra att läsarna har kommit närmare skribenterna. Dialogen mellan läsare och skribent anses av majoriteten värdefull och bidragande till att skapa en bättre journalistik. "Mycket går ut på att göra journalistik tillsammans med läsarna, att stå i ständig dialog med dem" (Kerstin Weigl). Samtidigt finns det åsikter som höjer ett frågetecken kring detta. Peter Kadhammar:

Jag har funderat på om vi ska sätta ut mailadresser. För hur många mail får jag som har någon nytta av i mitt jobb, som spontant kommer in för att min mail står under artikeln? Det är väldigt få.

Interaktivitet

Den ökade internetanvändningen har inte bara bidragit till näthatet på grund av att den har bidragit till personifiering av krönikörerna, det har även med den ökade interaktiviteten att göra. Naturligtvis är steget för en läsare att skicka ett e-postmeddelande mycket kortare än att skicka ett brev, och på samma vis är steget att skriva i ett kommentarsfält kortare än att skicka e-post. Samtliga krönikörer vittnar om att en stor del av de hatmejl de får skickade till sig verkar vara skrivna i affekt. Åsa Linderborg:

Det händer att jag svarar på mail och sen får svar som säger att "Oj men förlåt, det var inte meningen att låta så otrevlig". Och det kan ju vara en bra strategi att svara, men jag ska inte behöva sitta och skriva till folk som är så jävla otrevliga.

Bär media ett ansvar?

En mindre tydlig tendens, som vi ändå tycker är intressant, är att ett visst ansvar kan ligga på media och journalisterna själva. Ett par av krönikörerna menar att tonen i debattklimatet har

skruvats upp och blivit hårdare. "Jag menar, vi har ju självklart också gått i bräsch för en slags hård jargong. Det är ju inte som att vi bara är stackars offer" (Karin Magnusson).

Hoten - hur ser de ut?

Samtliga åtta krönikörer vi intervjuat har utsatts för allvarliga hot, flera av dem direkta dödshot. Hotbilden är klart mycket allvarligare för vissa krönikörer än för andra, liksom omfattningen och hur ofta man blir hotad, men alla vi pratat med har varit mål för allvarliga hot. I stort sett samtliga har också upplevt dessa som ett reellt hot mot sin egen eller sina närståendes säkerhet. Samtidigt uppger många av de intervjuade att direkta hot inte är särskilt vanligt förekommande.

Alltså det är ju väldigt sällan, dess bättre förekommande, hot. Och av de hot jag får, så är det mest bara allmänt "hoppas nån slår dig sönder och samman på krogen". Ett par, tre saker har jag varit inblandad i, inte mer än så har lett till polisanmälningar. (Oisín Cantwell)

Gällande vad som kan definieras som hat ser vi en tendens att man upplever att kvinnor generellt är mer utsatta än män. När det kommer till hot ser vi inte någon sådan tendens. Åsa Linderborg menar till och med att män hotas i högre utsträckning än kvinnor. En tendens som vi däremot sett är att man upplever att det ofta finns en sexistisk ton i hoten mot kvinnliga krönikörer, något som knappt verkar existera för manliga krönikörer. Kvinnlig krönikör, som vi valt att anonymisera i det här citatet:

Det var en man när jag bodde i XXX för två år sedan, när jag stod här nere på perrong tre och väntade på tåget. Klockan fem varje dag så ringde han och råkade i telefonen. Varenda dag, måndag till fredag. Från kontantkort ringde han, det går ju liksom inte att spåra. Sånt behöver inte manliga journalister vara med om. Men det är fler män än kvinnor som hotas, det är ganska få kvinnor som hotas. XXX och jag och några till, så det är inte så många, utan företrädesvis män. Men de slipper det här sexistiska.

När det gäller varför krönikörer blir hotade verkar det, som avhandlats ovan i avsnittet *Konsekvenser*, i hög utsträckning vara relaterat till vilka ämnen man skriver om. Kriminalpolitik och kriminaljournalistik över huvud taget, invandringsfrågor och kvinnofrågor tycks vara de ämnen som är förenade med störst risk att utsättas för hot.

Många uppger att de blivit hotade av högerextremister och krönikörerna på Aftonbladet menar att det är därifrån en stor del av hoten kommer. Samtidigt ska noteras att det inte råder konsensus kring ett sådant påstående. Samtliga fem krönikörer på Aftonbladet gör gällande att hoten i hög utsträckning, men inte alltid, tenderar att komma från högerextremt håll, medan krönikörerna på Expressen inte värderar hur mycket som kommer

från olika håll på samma sätt, utan mer konstaterar att det kommer "från alla håll". Niklas Svensson menar att det överhuvudtaget inte handlar om höger eller vänster, utan om extremister oavsett politisk tillhörighet.

Avsändare

De har blivit fler

Det finns en gemensam uppfattning att avsändarna, framför allt vad gäller hat, blivit fler på senare år. Det kommer fler hatmejl, från flera olika avsändare än vad som upplevs ha varit fallet tidigare. Samtidigt lyfter flera krönikörer upp att de tror att det finns en mindre skara som hörs väldigt mycket, och att det därför kan verka som att det är mer än vad det i realiteten kanske är. Bland annat Karin Magnusson är inne på det när hon säger att "Jag tror det är en mindre grupp, men de är jävligt röststarka och får det att verka som att de är många."

De är ofta män

Den gemensamma uppfattningen bland krönikörerna i vår studie är att den absoluta majoriteten av de som hotar och hatar dem är män. Karin Magnusson är inte ensam om den uppfattningen när hon säger att "Det är nästan alltid män. Det är väldigt sällan någon kvinna som hör av sig."

De är ofta rasister

När det gäller hot så uppger drygt hälften av de åtta intervjuade att de upplever att det kommer mer från högerextremt håll än från något annat. Peter Kadhammar: "Vad som ligger under hela det här samtalet är ju en grupp rasister egentligen, en stor grupp av rasister."

Oisín Cantwell är inne på samma spår som Kadhammar, och säger sig också själv ha upplevt direkt rasism, även om han säger att han tror att det hade varit av en helt annan, och värre, karaktär om han inte varit vit:

Nån enstaka gång kan det komma från vänster, men det är väldigt, väldigt sällsynt. Det mesta av det här handlar ju liksom om att jag är en debil kulturmarxist och så vidare. Och även om jag är lika vit som er så har jag ett knasigt namn, så ibland finns det förstås nåt slags främlingsfientligt inslag. "Åk hem till Irland din jävla potatisätare."

Sajten Avpixlat upplevs, åtminstone av krönikörerna på Aftonbladet, ha en stor del i näthatskulturen. Flera har hängts ut med bild, namn och adress och upplevt att de utsatts för någon form av kluster av hatmejl till följd av att de varit ämne för publicering på Avpixlat.

De verkar ha fått större legitimitet

Bland de krönikörer vi intervjuat på Aftonbladet berör nästan samtliga Sverigedemokraternas intåg i riksdagen som en bidragande faktor till ökningen av hat och hot mot journalister. De upplever att Sverigedemokraternas plats i riksdagen skapat någon form av legitimitet att vara rasist, vilket medfört ett ökat hat från högerextremt håll.

Under flera år så var det ungefär samma människor som hörde av sig hela tiden. Alltså det var en stadig ökning, men inte särskilt många fler varje år. Sen SD kom in i riksdagen har det exploderat. (Åsa Linderborg)

De är organiserade i högre utsträckning

Både Oisín Cantwell och Karin Magnusson talar tidigare i analysavsnittet om en form av "mobiliserat näthat". Att de som hatar och hotar är organiserade i högre utsträckning än tidigare, vilket också flera andra talar om. De pratar bland annat om Avpixlat, hur en sådan sajt samlar högerextrema krafter som gemensamt går ihop och markerar en journalist med hatmejl eller liknande. Även Kerstin Weigl stödjer uppfattningen om att det blivit mer organiserat:

När man skriver om kriminalitet så kommer det alltid en liten skur om att jag hemlighåller att det egentligen bara är muslimer som dödar och sådär. Det finns ju, vi vet inte hur många dom är, en grupp som har kontakt sinsemellan, som har den uppfattningen. Dom hör alltid av sig. Och vissa av dom känner jag igen, en del är namngivna, men många är anonyma.

De återkommer

Som Kerstin Weigl var inne på återkommer många avsändare, något som samtliga åtta krönikörer är överens om. Det finns en grupp människor som ständigt återkommer. "Vissa namn är ju ständigt återkommande. Sen kan man ibland känna igen vissa formuleringar som återkommer" (Oisín Cantwell).

Lösningar

I intervjuerna diskuterades vad krönikörerna tycker behöver göras för att motverka näthatet. Vi har gjort en distinktion mellan lösningar på olika nivåer: individuell, redaktionell och samhällelig nivå.

På individnivå

På individuell nivå finns det inte så många förslag på vad man ska göra för att motverka näthatet. Den enda åtgärden som förs fram är att de flesta av krönikörerna tycker att man ska bemöta kritik som rör innehållet i ens texter.

Jag svarar på de flesta, utom de som bara är uppenbart äckliga. Och ibland om de är otrevliga kan jag svara otrevligt tillbaka. Men det gagnar inte oss att vi stryper kommunikationen, vi måste bara hitta ett sätt att hantera det på.

De flesta av krönikörerna är dock tydliga med att de inte svarar på rena personangrepp. Man vill inte ödsla någon energi på näthatarna. "Ska jag svara då att "Nej jag är inte alls ful och sexuellt otillfredsställd"? Det kan jag ju inte hålla på med" (Kerstin Weigl).

På redaktionell nivå

De krönikörer vi intervjuat tycker att redaktionerna gör ett bra jobb med att skydda sina anställda och motverka näthat. Redaktionerna tar hand om polisanmälningar, stänger kommentarsfält och sätter in nödvändiga säkerhetsåtgärder när det finns en hotbild mot någon av tidningens medarbetare. Åsa Linderborg angående när hon utsatts för hot:

Jag har ju tur som jobbar på Sveriges största tidning, där det finns en enorm beredskap för den här typen av händelser. Inom loppet av några timmar hade jag säkerhetsfönster, säkerhetslarm. Och jag bodde ju inte hemma på tre veckor.

På samhällelig nivå

Polisens sätt att hantera näthatet

Polisens roll och förhållningssätt till näthat är något som tas upp i samtliga intervjuer. På frågan om polisen borde ta hat och hot på internet på större allvar svarar. Oisín Cantwell:

I någon mån kanske det handlar om en prioriteringsfråga, att polisen faktiskt måste prioritera det här bättre. Det är inte säkert att det behövs ny lagstiftning, väldigt mycket skulle gå att bekämpa med nuvarande lagstiftning.

Det verkar råda konsensus kring att polisen inte tar hoten på så stort allvar som man hade önskat. Flera av krönikörerna påpekar att polisen ofta avfärdar hot på internet som oseriösa, och att utredningar allt som oftast läggs ned i brist på bevisning, trots att bevis finns.

Jag har pratat med många poliser under den här tiden. Några har varit helt fantastiska, så jävla bra. Sen finns det ju poliser som har varit som Dupontarna ungefär. Så frågar dom: "Din nästa publicering, när kommer den?" Då svarar jag att: "Den kommer på söndag, och det är en stor granskning av Avpixlat". Det här är alltså poliser som är experter på högerextremism. "Avpixlat, vilka är det nu igen?" De hade ingen som helst aning. (Anonymiserat)

Angående missnöjet med polisens hantering av hat och hot mot journalister på nätet finns en uppfattning om att det finns en kunskapslucka hos den svenska polisen; att de inte riktigt vet hur de ska hantera det här. Karin Magnusson:

Jag tror att polisen ligger lite efter. De vet inte hur de ska hantera det, helt enkelt. Men det här med Anders Lindberg [En man åtalades för olaga hot efter anonymt hot

via e-post] som har hänt nu det tror jag är jätteviktigt. Det kommer göra att fler polisanmäler och det kommer öka medvetenheten bland poliser och åklagare så att man kan klara upp de här anmälningarna och inte bara lägga ner hela tiden. Och även att de [näthatarna] ser att det får konsekvenser.

Begränsa möjligheten att vara anonym på internet?

Intervjuobjekten är oeniga, men också i många fall ambivalenta, när det kommer till synen på möjligheten till anonymitet på internet. Flera tycker att den möjligheten ska begränsas, att man inte ska kunna skriva vad som helst till vem som helst utan att stå för det med namn. Flera av krönikörerna tycker alltså att det ska till någon typ av reglering.

Samtidigt framhålls i flera av intervjuerna att möjligheten att vara anonym på internet är en rättighet, och ur flera aspekter en viktig sådan. Det finns en tendens som tyder på att även om man tycker att anonymiteten är problematisk, så väger fördelarna tyngre än nackdelarna. Oisín Cantwell säger:

Rätten till anonymitet är också viktig. Rätten att hata och skriva massa skit är helt oviktig. Men att förbjuda anonymitet? Säg att man hittar nån lösning med e-legitimation exempelvis, det kanske är bra, men säg att nån vill avslöja missförhållanden på sin arbetsplats på nåt forum. Naturligtvis, av lättinsedda skäl, vill jag kunna göra det anonymt.

Konsekvenser

Vilka konsekvenser en eventuell publicering kan få är relevant att studera för att förstå journalistens förhållningssätt. Nedan diskuterar vi vilken typ av ämnen som oftast leder till negativa konsekvenser i form av hot och hat. Vi berör även kortfattat vilka konsekvenser hatet och hoten får för de politiska krönikörerna på ett privat plan.

Privata konsekvenser

Det är tydligt att näthatet på ett privat plan har påverkat flera av de krönikörer vi intervjuat. Flera av krönikörerna har behövt vidta åtgärder på grund av att de hotas. Exempel på sådant som tas upp är skyddade personuppgifter, säkerhetsfönster, polisskydd, att behöva köra olika vägar till arbetsplatsen.

Flera av krönikörerna har även varit utsatta för upprepade trakasserier; exempel på detta är stalkers och återkommande obehagliga telefonsamtal. Åsa Linderborg: "Jag kan vara lite bekymrad över om jag kan sitta på min balkong i sommar. Det skulle vara lätt om man ville komma åt mig därifrån."

Vilka ämnen utlöser hat och hot?

Vi har observerat att det finns ett fåtal ämnen som verkar utlösa en stor del av det hat och de hot som förekommer mot krönikörerna. Dessa är följande:

Invandringsfrågor

Den obestridligt tydligaste tendensen är att det som genererar absolut mest hat och hot är att skriva om invandringsfrågor. Samtliga krönikörer vi har intervjuat är överens om detta.

De tycker att jag inte förstår någonting av vad invandringen ställer till med i Sverige. Det är en tydligare polarisering, det bottnar nästan alltid i någonting sånt. Att jag tiger. "Om du bodde i Tensta och blev våldtagen så hade du vågat skriva sanningen." Det är det vanligaste temat. (Kerstin Weigl)

Flera nämner även att det är när man skriver om just invandring som man får "det mobiliserade näthatet" riktat mot sig. Ofta kan man känna igen formuleringar, och ibland är innehållet direkt kopierat från en text från en webbplats eller något internetforum. Flera krönikörer nämner sajten Avpixlat när vi pratar om organiserat näthat. Karin Magnusson:

Skriver du om SD kan du ge dig fan på att du hamnar på Avpixlat. Man hängs ut så himla snabbt. Det är väldigt välorganiserat, det ser man när det har puffats för något man skrivit på Avpixlat. Då kommer det massor. Och man märker att det är samma formuleringar och så vidare; ibland har de till och med "copy-pastat".

Kvinnofrågor

Vi har också funnit att krönikörerna upplever att de drabbas av näthatet när de skriver om "kvinnofrågor"; feminism, utsatta kvinnor, mäns våld mot kvinnor osv. Detta verkar vara ett ämne som upprör många läsare. Kerstin Weigl:

Eftersom jag skriver så mycket om så kallade kvinnofrågor, sånt som rör utsatta kvinnor och deras barn, så får jag ju mycket kommentarer [...] Det är tydligen någonting provocerande med att skriva om utsatta kvinnor. Det väcker en vrede.

Kriminaljournalistik

Ett annat ämne som krönikörerna upplever utlöser näthat är sådant som rör kriminalitet. Flera av krönikörerna vittnar om att de får motta mycket hat när de skriver om kriminalpolitik. I flera av intervjuerna berättar krönikörerna om att de ofta får mejl som handlar om att de hemlighåller att gärningsmannen är av utländsk härkomst eller liknande. "Primärt skriver jag om brott och straff, kriminalvårdspolitik och såna saker. Det är ju sådant som väcker känslor" (Oisín Cantwell).

Dessa tre ämnen som våra krönikörer upplever utlöser näthat i störst utsträckning är samma ämnen som tas upp i undersökningen J-panelen.

Den absolut vanligaste orsaken till hot och hat är texter eller inslag som på något sätt rör invandring eller flyktingmottagande i dess vidaste bemärkelse. Därefter kommer allt som på något sätt kan kopplas till feminism, genus eller jämställdhet mellan könen. Inte långt därefter kommer texter och inslag om brott, sport och Sverigedemokraterna. (Löfgren Nilsson, 2013)

Förhållningssätt

De politiska krönikörernas förhållningssätt är en produkt av aspekterna *ideal, villkor, normer och konsekvenser* som avhandlats hittills i analysen. Tillsammans bidrar dessa fyra aspekter till krönikörernas *förhållningssätt*, alltså hur de förhåller sig till hat och hot utifrån dessa fyra aspekter. Vi har kunnat urskilja sex tydliga sätt på vilka de krönikörer vi intervjuat hanterar eller förhåller sig till hat och hot, eller åtminstone hur de säger sig hantera det.

Självzensur förekommer till följd av näthat

Samtliga av de krönikörer vi intervjuat är överens om att det förekommer att krönikörer censurerar sig själva på grund av näthat. "Jag tror det är vanligare än vad folk tors medge för sig själva" (Peter Kadhammar). Flera tror att självzensur är vanligare än vad många vågar erkänna. När vi frågar om journalisterna själva har undvikt ämnen är de mer tveksamma, några uppger att de kanske gör det omedvetet, ett par av dem medger att de gjort det medvetet, och hälften menar att det aldrig har hänt att de undvikt ett ämne.

Vi har observerat två skilda anledningar till varför man anser att självzensur förekommer. Den första är de rena hoten; att man undviker ämnen på grund av hot. Den andra anledningen är det massiva hat man kan utsättas för, som en del av krönikörerna upplever har en nedbrytande verkan. "Jag tycker nästan att det slentrianmässiga hatet är det som är mest påfrestande" (Karin Magnusson).

Man orkar helt enkelt inte med att ta del av det hat som följer av en kontroversiell publicering. Konsekvensen blir att man undviker att skriva om ämnet. Krönikörerna poängterar dock att det i stort sett rör sig om att man *tillfälligt* undviker ett ämne, och sedan skriver om det en annan dag, eller en annan vecka. En krönikör som vi valt att inte namnge i detta citat säger:

Det äter sig in. Man blir trött. Och man börjar censurera sig själv; för det vet jag att jag gör. Jag undviker vissa ämnen som vi tagit upp. Jag väljer avsiktligt lättare ämnen för att jag vet att jag inte har tid eller ork, men det är inte en total kapitulation. Jag kanske inte orkar skriva om det den här veckan, men då gör jag det nästa vecka istället.

Trots att självzensur förekommer, anses det viktigt att man inte medvetet låter sig påverkas av hat eller hot i den bemärkelsen att vilka ämnen eller frågor man tar upp inte låter sig styras

av eventuella konsekvenser för en genomförd publicering. Av våra intervjuer att döma så finns en stark övertygelse och vilja att leva upp till journalistikens demokratiska ideal och inte vika sig för hat och hot. "Det har inte påverkat mig. Jag är så ideologiskt jävla övertygad" (Åsa Linderborg).

Samtidigt håller flera krönikörer med om att även om de inte varken medvetet eller omedvetet censurerar sig själva, så har deras självmedvetenhet ökat. Idag väger man sina ord noggrannare och man tänker efter mer innan en publicering. Detta är dock något som inte endast är en konsekvens av näthatet; det beror till stor del på att kontakten med läsarna har ökat markant i takt med att internetanvändningen ökat. Den feedback som en krönikör får på en text är enormt mycket större idag jämfört med för tio år sedan.

När man är medveten om reaktionerna en text kan väcka blir man också mer eftertänksam i sitt skrivande. Peter Kadhammar säger: "Det har påverkat i den mån att jag är mer medveten om hur jag uttrycker mig. Om jag är skarp och elak så är det mycket mer övervägt."

Man undviker att ta del av näthat för att inte påverkas

Ingen av de krönikörer vi talat med tar aktivt del av näthat riktat mot dem som inte är direkt adresserat till dem, via exempelvis e-post. Man googlar inte sig själv, läser inte om sig själv på olika forum och sajter och försöker snarare aktivt att undvika näthatet. Flera frågar sig varför man skulle vilja utsätta sig för mer hat än det man redan får. "Ju mindre jag vet, desto nöjdare är jag" (Oisín Cantwell).

Medvetenheten om att det näthatet kan påverka krönikörerna på ett omedvetet plan har tagit sig konkret uttryck i hur Peter Kadhammar hanterar problemet för att, så långt det går, undvika att påverkas i sitt skrivande:

Jag har varit mycket väl medveten om det hos mig själv. Till exempel om jag är i Israel/Palestina. Då vet jag att nu kommer det komma en hel drös med hatiska eller väldigt högljutt kritiska mail, oavsett vad jag skriver. Jag har gjort så att de två sista gångerna jag varit där har jag inte öppnat mailboxen förrän jag kommit hem och redan har skrivit allting. Bara för att undvika att påverkas. Om 30 människor skriver att man är en idiot för att man har sagt nånting är det omöjligt att inte påverkas. Så är det ju. Och det händer titt som tätt att jag undviker att öppna brev som jag får. Det blir för mycket. Jag orkar inte bli utskälld en hel dag.

Kvinnliga krönikörer tenderar, även om förhållningssättet inte alls skiljer sig åt mellan könen, att i något högre utsträckning påverkas negativt av det hat de utsätts för.

Hat är en del av jobbet

Alla åtta krönikörer är överens om att hat är en del av jobbet som politisk krönikör. Det råder konsensus kring att man som politisk krönikör får tåla mer än andra, men också i hög utsträckning att hat måste få finnas. Åsa Linderborg menar att "Det är en demokratisk rättighet att få hata. Och särskilt journalister måste ju fan stå ut med hat. Journalister som inte väcker känslor har ju inte gjort sitt jobb."

Hennes kollega Oisín Cantwell är inne på samma linje:

Hat har alltid funnits och hat kommer alltid att finnas. Människor måste få hata, det går inte att förbjuda att hata. Jag vet inte ens hur en eventuell lag skulle kunna se ut, ett förbud mot hat?

Cantwell menar också att det till och med kan vara så att hatmejl ibland kan vara något slags kvitto på att han faktiskt gör någonting viktigt:

Det är ju inte riktigt så att jag sitter för mig själv och tänker att "Wow, nu har jag lyckats få 20-30 hatmejl", men ändå, i ett vidare perspektiv, så är det ändå så att om de här figurerna skulle börja tycka om mig, ja, då skulle jag känna mig misslyckad.

Samtidigt poängterar samtliga av de vi intervjuat att det finns gränser. Mer allmänna hatyttringar får man i viss utsträckning tåla, men när det blir grova personangrepp har det gått för långt. Niklas Svensson understryker också, liksom flera andra, att det är en distinkt skillnad mellan hat och hot: "Näthat är en sak, hot som kan vara dödshot eller allvarliga hot på andra sätt, det är en annan sak och mycket, mycket allvarligare."

Vi skulle kunna stapla liknande citat, som talar om att det är ett tufft yrke, att man får tåla mer, men även att det är skillnad på mer allmän avsky och rena hot och grova personangrepp, i all oändlighet. Den gängse uppfattningen är att politiska krönikörer får tåla mer än andra, men inom rimliga gränser.

Även om de intervjuade ofta påpekat att det omfattande flödet av hatmejl är tärande, så kom också en annan intressant aspekt tydligt upp i åtminstone två av intervjuerna. Det ökade flödet av hatmejl kan också få en närmast avtrubbande effekt. Kerstin Weigl:

Det hjälper mig på sätt och vis att det är mer. Jag blir avtrubbad av det. Jag kunde ta mer illa vid mig när någon hade tagit sig tiden att sitta och skriva ett långt brev till mig. Om hur otroligt korkad och ful jag var.

Man ska inte prata om det

Åsa Linderborg pratar, och då inte bara för sig själv, under rubriken *Normer* om att det finns en norm bland journalister om att hat och hot inte är någonting man pratar om. Hon menar att

man inte vill ta på sig ett martyrskap, men också att det finns någon idé kring att prata om hatet skulle kunna leda till att saken bara blir värre.

Kerstin Weigl är inne på samma spår när hon säger att “Jag tycker att det tillhör jobbet att inte prata om det här för mycket. Jag får ta det, och hacka i mig det”. Flera har varit inne just på att det hör till yrket att inte prata om det, vilket vi tycker är intressant. Samtidigt ser vi också en tydlig tendens att den här uppfattningen, eller normen, börjar luckras upp och ett flertal krönikörer tycker det är bra och viktigt att man börjat prata om hat och hot mot journalister.

Det råder en något ambivalent inställning till fenomenet, men utvecklingen verkar gå från att man inte har velat prata om det alls, till att det kanske börjar bli dags att diskutera hat och hot mot journalister innan det blir ett allvarigare problem än vad det redan är.

Man svarar inte på rena personangrepp och hatmejl

De politiska krönikörerna på Expressen och Aftonbladet uppger att de i hög utsträckning faktiskt läser det hatmejl de får, även om det i ett tidigt skede är uppenbart att det handlar om rena hatmejl. De säger också att de försöker svara på så många mejl som möjligt, förutsatt att de håller en viss nivå vad gäller saklighet och samtalston. Däremot struntar de allra flesta nästan alltid i att svara på rena hatmejl och personangrepp. Oisín Cantwell:

Jag önskar att jag hade förmågan att “Okej, jag läser två, tre ord men nu vet jag var det barkar, nu skiter jag i det här.” Jag läser klart. Däremot har jag gett upp med att... i begynnelsen så försökte jag att argumentera med de här människorna, men det är helt lönlöst.

Konsekvenser för journalistiken och demokratin

Självcensuren kan i förlängningen vara ett hot mot demokratin

Även om det råder delade meningar om vilken påverkan näthatet har på journalistiken i stort, ser merparten av krönikörerna en risk att självcensuren leder till att journalistiken inte kan uppfylla sitt demokratiska uppdrag. De menar att om journalister inte vågar skriva vad de vill, kommer rapporteringen att bli inkorrekt, och detta innebär att den demokratiska funktion som journalistiken ska ha inte upprätthålls. “Egentligen så är det ett demokratiskt problem om en enda journalist väljer att avstå [från att skriva något], för då blir inte rapporteringen korrekt” (Niklas Svensson).

Samtidigt framhålls en motsatt åsikt, att näthatet inte överhuvudtaget påverkar journalistiken i stort. “Jag är inte speciellt rädd för det. Jag tror att det alltid kommer finnas

journalister som säger vad dom vill säga” (Ulf Nilson). Karin Magnusson är inne på samma spår:

Jag tror inte att det påverkar journalistiken. Dom kommer aldrig vinna. Vi kommer inte sluta med vår granskning; vi kommer aldrig sluta att skriva vad vi vill. Dom kan sitta där i sina mysbyxor med sin joltcola och hata, men dom kommer ju aldrig vinna. Det finns inte på kartan.

6. Slutdiskussion

Även om många olika åsikter och synsätt förs fram i intervjuerna, tycker vi oss se att det finns ett relativt gemensamt förhållningssätt till hat och hot bland de krönikörer vi intervjuat. Det går inte att se några tydliga skillnader beroende på vilken tidning de arbetar för. Den enda skillnaden vi kan se är att kvinnor verkar påverkas mer av hatet, något som vi misstänker beror på att hatet de utsätts för ofta är sexuellt betingat, något som samtliga krönikörer menar uppfattas som grövre än de mer allmänna hatyttringarna.

Det är dags att börja prata om hatet

Den norm som varit rådande, fram till Uppdrag Granskning's uppmärksammade program om näthat, är den att hat och hot inte är någonting man pratar om. Man har inte velat ge hatarna uppmärksamhet, visa att de spelar en roll eller ta på sig någon form av martyrskap. Vår studie visar dock att det här är en norm under omdaning.

Flera av de krönikörer som säger att de handlat enligt normen att inte prata om det är samtidigt positiva till den utveckling som nu skett, med en debatt och diskussion kring näthatet och vad det kan få för konsekvenser. Det finns en tendens att även om man generellt inte ansett att hatet är något man ska ägna uppmärksamhet, så har det blivit mer eller mindre på tiden att göra det nu, innan problemet blir allvarligare än vad det redan är.

Vi tycker att det faktum att mycket tyder på att en tidigare stark norm nu är ifrågasatt är intressant. Vad kan det innebära på lång sikt om journalister börjar prata mer öppet om de hot och det hat de utsätts för?

Näthatet förändrar förutsättningarna

Hat och hot har alltid förekommit mot journalister. Den förändring vi tycker oss se är att mängden hat, framför allt på grund av internet och det minskade avståndet mellan skribent och läsare som det innebär, har ökat markant.

Det verkar som att journalister förr påverkades av hot, men idag även påverkas av ett massivt hat. Detta finner vi stöd för i *J-panelen*, där det framgår att var fjärde journalist på grund av *hot* har avstått från att bevaka vissa ämnen, personer eller grupper, och att hela var sjätte har avstått från detsamma på grund av *hat* (Löfgren Nilsson, 2013). Trots att det är fortfarande fler som påverkas av hot, finner vi det intressant att så många påverkas av hat, eftersom hot naturligtvis medför en risk för journalisten som inte hat gör.

Kvinnor utsätts för ett grövre hat och påverkas därför i högre utsträckning

Vi har tydligt kunnat se att det hat som riktas mot de kvinnliga krönikörer vi intervjuat i betydligt högre utsträckning är sexistiskt orienterat och därmed också ofta kan anses vara grövre. Det här är ett påstående som bekräftas även av de manliga krönikörer vi intervjuat.

Utifrån en sådan kontext är det också rimligt att anta att det grövre, sexuella hatet är orsaken till att kvinnliga krönikörer i högre utsträckning verkar påverkas negativt i sin yrkesroll. Att kvinnliga skribenter faktiskt påverkas negativt i högre grad än män finns det också stöd för i uppsatsen *För lite kuk? En studie om kränkningar och kvinnliga krönikörer*, som bygger på en enkätundersökning kring kränkande kommentarer bland manliga och kvinnliga krönikörer. Författarna Linnea Andersson och Kaisa Andersson konstaterar:

Kvinnor upplever också i högre grad de kränkande kommentarerna som ett problem. De blir i mer nedstämda, upprörda och undviker ämnen i större utsträckning och framförallt är de överrepresenterade när det gäller övervägandet att sluta som krönikör på grund av kommentarerna. En hög andel kvinnor svarar också att läsarkommentarerna påverkar deras arbete negativt. (Andersson, Andersson 2011, s. 27)

Konsekvenser för journalistiken och demokratin

Vi har i denna studie fastslagit det förekommer själv censur bland politiska krönikörer i svensk kvällspress på grund av hat och hot. Av svaren i våra intervjuer att döma verkar det förekomma själv censur i hela journalistkåren av denna anledning. Detta överensstämmer med resultatet i Löfgren Nilssons undersökning J-panelen (2013), som även den visar att själv censur förekommer både till följd av hot och hat.

Givet att fria medier är en förutsättning för en fungerande demokrati är själv censuren ett problem för demokratin. Hur stort problemet är kan vi inte uttala oss om. Att journalistkåren ser hoten som ett demokratiproblem fastslås i Arvidssons et. al. studie: 83 procent av de tillfrågade journalisterna i undersökningen ser hot mot journalister som ett allvarligt demokratiproblem

Redaktionerna behövs

Samtliga krönikörer poängterar att redaktionen är en nödvändig säkerhet för att de ska kunna skriva det de vill, och flera menar att de inte hade vågat skriva på samma sätt som frilansjournalister. Detta finner vi intressant, då redaktionerna i tidningsbranschen får allt mindre resurser. Det hade varit intressant att undersöka hur man ser på det här på mindre tidningar, där man inte har resurser att skydda sina medarbetare i samma utsträckning.

Frågan är vad detta kan leda till i förlängningen, om tidningsbranschens ekonomi försämras ytterligare. Om redaktionerna i framtiden inte kommer kunna ge journalister det skydd de behöver skulle det troligtvis få stora konsekvenser för journalistiken, och på sikt, demokratin.

Aftonbladets krönikörer får mer hat från höger

Det finns en tendens som visar att det hat som drabbar Aftonbladets krönikörer oftare kommer från högerextremt håll. Intervjuerna på Aftonbladet berörde också Sverigedemokraterna och Avpixlat betydligt oftare.

Varför det ser ut på det viset kan vi knappast fastslå i den här studien, men tendensen väckte reflektion. En möjlig anledning är att Aftonbladet är den enda vänsterorienterade av de rikstäckande kvälls- och morgontidningarna, vilket torde göra tidningen och dess journalister till en mer tilldragande måltavla för högerextremister.

En annan faktor värd att ta i beaktning är det faktum att Aftonbladet är har en betydligt mer välbesökt nätupplaga än Expressen (KIA-index, 2013). Aftonbladets kommentarsfält är förmodligen Sveriges mest flitigt använda. Även om man skärpt regleringen kring dessa, så torde en större publik också kunna utgöra ett större hot och generera fler hatmejl.

Förslag på vidare forskning

Självcensuren drabbar inte bara journalister, utan även deras källor

En intressant konsekvens av det ökade näthatet som framkommit under våra intervjuer, men som den här uppsatsen inte ämnat behandla, är att det också drabbar personer som inte är offentliga. En sådan utveckling riskerar att resultera i att journalister kan få allt svårare att få tag på källor i form av civilpersoner. Peter Kadhammar:

Det är klart att det är ett hot mot det fria ordet. Det har faktiskt redan hänt mig att folk inte har ställt upp, därför att de inte vill bli utsatta för obehagliga kommentarer som kommer efteråt.

Det här är som sagt ett problem som den här uppsatsen inte haft för avsikt att undersöka, men vi tycker ändå att det är en mycket intressant aspekt av näthatet som definitivt bör undersökas närmare. Vi hoppas att andra tycker likadant och därmed tar sig an uppgiften att studera hur näthatet påverkar journalistiken i ett större perspektiv, inte bara sett till journalisternas egna arbetsvillkor. Vad är en journalistik utan källor?

Kan åsiktsintolerans leda till ett ökat näthat?

En annan intressant aspekt som framkommit under intervju fasen är huruvida det existerar någon form av åsiktsintolerans i svenska medier, som kan leda till ett ökat näthat. Lotta Gröning anser att det är så. Då vi inte ämnat studera en sådan aspekt kan vi inte uttala oss närmre kring hur det faktiskt ser ut och vad en sådan intolerans innebär, men utifrån hypotesen att det finns en intolerans för olika åsikter i svenska medier är det i någon mån rimligt att anta att det skulle kunna vara en bidragande orsak till en ökad polarisering. Det i sin tur kan rimligen antas bidra till ett ökat näthat. Lotta Gröning:

Vi har ju en jakt. Så fort nån säger något fel så är det massa [åsikts]poliser där. Som tystar. Och tycker att de upprätthåller demokratin. Vi har mycket oss själva att skylla att vi är så intoleranta, som gör att vi får det här klimatet.

Samtidigt, om en krönikör uttrycker en kontroversiell åsikt eller ståndpunkt, eller berör ett kontroversiellt ämne, ser vi det också som naturligt att en sådan publicering följs av reaktioner från andra krönikörer eller kolumnister. Det är en viktig del av det offentliga samtalet och i någon mån också krönikörens uppgift att bemöta åsikter, argument och ståndpunkter i det offentliga rummet. Huruvida åsiktsintolerans är ett problem eller inte har vi inte underlag nog för att uttala oss om, men det kan vara en aspekt värd att reflektera över.

7. Sammanfattning

Syftet med denna uppsats har varit att undersöka hur politiska krönikörer i svensk kvällspress förhåller sig till hot och hat som de utsätts för. Hur det påverkar dem, journalistiken och i förlängningen också demokratin.

Den tidigare forskning som finns i ämnet är ganska begränsad, vilket vi ser som ett argument till varför denna uppsats är viktig. Monica Löfgren Nilssons, från och med 2013, årligen återkommande enkätundersökning *J-panelen* ger vår uppsats ett empiriskt underlag i ämnet.

Vi har också använt oss av kandidatuppsatserna *För lite kuk? En studie om kränkningar och kvinnliga krönikörer* samt *Hot mot reportrar på svenska dagstidningar – Påverkan och konsekvenser för journalistiken och demokratin*.

Vår undersökning bygger på en modell i professionsteori av Ekström och Nohrstedt, som vi sedan anpassat för att undersöka hat och hot mot journalister. Vi har utgått från denna för att kunna analysera och dra slutsatser från det intervju-material vi insamlat. Den modifierade modellen går ut på att faktorerna *ideal, normer, villkor och konsekvenser*, med utgångspunkt i hat och hot, skapar det *förhållningssätt* som politiska krönikörer har till hat och hot.

Dessutom har vi lagt till aspekterna *lösningar [på hatproblematiken]* och *konsekvenser för journalistiken och demokratin* för att kunna diskutera vad förhållningssättet skulle kunna leda till i ett större perspektiv.

För att undersöka den enskilde krönikörens förhållningssätt fann vi kvalitativa intervjuer vara den lämpligaste metoden. Det hade varit problematiskt att via en enkätundersökning gå på djupet och studera hur hat och hot i realiteten påverkar politiska krönikörer, och vad det får för konkreta konsekvenser.

Vi har intervjuat sammanlagt fyra män och fyra kvinnor fördelat på Aftonbladet och Expressen. Vi har valt politiska krönikörer i kvällspressen för att de kan antas vara mest utsatta på grund av vad de skriver om, att de skriver åsiktsmaterial samt att de tillhör den kategori journalister som exponeras allra mest, rimligen så även för hat och hot.

Dessutom torde de spela en viktig roll för den politiska debatten i svenska medier och således också för demokratin. Medborgarna läser om politik i medierna.

Vår undersökning visar att det förekommer självcensur och att journalister undviker känsliga ämnen, till följd av den hat- och hotbild som finns i deras publik.

Hat och hot mot journalister har alltid förekommit. Anledningen till att det är intressant att studera just nu är att det skett en massiv ökning av hatet, i och med internet, och man talar idag om ett "näthat". Vår studie visar dessutom att hatet är mer organiserat än tidigare, vilket gör att hotet mot journalistiken som en demokratisk instans idag kanske också är större.

Redaktionen har idag en oundgänglig roll för de politiska krönikörernas vilja att skriva under rådande arbetsförhållanden, med hat som vardag, såtillvida att Aftonbladet och Expressens relativt stora redaktioner har resurser för att möta hat och hot mot deras medarbetare. Vad innebär det för en bransch i ekonomisk tillbakagång, med allt resurssvagare redaktioner?

8. Litteratur och källförteckning

Böcker:

Nord, L., Strömbäck, J (2012): *Medierna och demokratin*. Lund, Studentlitteratur

Ekström, M., Nohrstedt, S.A. (1996): *Journalistikens Etiska Problem*. Stockholm, Rabén Prisma och Svenska journalistförbundet.

Hvitfelt, H., Nygren, G. (2005): *På väg mot medievärlden 2020*. Stockholm, Studentlitteratur.

Trost, J. (2010): *Kvalitativa intervjuer*. Lund, Studentlitteratur.

Ryen, A., Torhell, S E. (2004) *Kvalitativ intervju: från vetenskapsteori till fältstudier*. Malmö, Liber ekonomi.

Esaiasson, P., Giljam, M., Oscarsson, H., Wängnerud, L., (2004) *Metodpraktikan – konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Stockholm, Norstedts Juridik.

Larsson L (2010) *Intervjuer* [utdrag]. I Ekström M & Larsson L (red.) *Metoder i kommunikationsvetenskap* s.65-79, Studentlitteratur.

Uppsatser och avhandlingar:

Arvidsson, F., Huntington, I., Martinsson, J. (2011) *Hot mot reportrar på svenska dagstidningar*. Göteborg, JMG.

Andersson, K., Andersson, L. (2011) *För lite kuk? En studie om kränkningar och kvinnliga krönikörer*, Göteborg, JMG.

Löfgren Nilsson, M. (2013) *J-p@nelens nyhetsbrev hot och hat mot journalister*, Göteborg, JMG.

Webbsidor:

KIA-index, Hämtad 12 maj 2013, <http://kiaindex.net>

Bilagor

Bilaga 1 - Intervjuguide

Ideal

- Journalistiska ideal.
  - Utifrån din roll som krönikör: Hur ser idealisk journalistik/den idealiska krönikan ut?
  - Varför skriver du krönikor?
  - Självbild
  - Hur ser på journalistikens demokratiska uppdrag?
  - Hur ser du på *din* roll utifrån journalistikens anspråk att vara ett forum? (Fri åsiktsbildning, debatt etc.)

Normer

- Hur skiljer sig idealen från verkligheten?
  - Vilka kompromisser måste man göra?

Villkor

- Hur ser hatet ut?
  - Hur ofta har du blivit utsatt?
  - Innehåll
  - Form
  - Blir du ofta hotad?
  - Hur har det förändrats över tid?
  - Finns det någon skillnad i hur allvarligt du tar på näthat och hot?
  - Vad är anledningen till att du blir utsatt?
- Redaktionella åtgärder
  - Vad har redaktionen vidtagit för åtgärder?
  - Är det redaktionens ansvar att motverka hot och näthat?
  - Finns det redaktionella krav att vara provocerande, vilka kan leda till att näthatet blir större?
  - Finns det en förväntning att vara aktiv i sociala medier?
- Varför tror du att näthatet är så utpräglat?
  - Hur skiljer sig näthat från andra former av hot och kränkningar?

Konsekvenser

- Konsekvenser och effekter för dig
  - Hur påverkas arbetet?
  - Undviker du vissa ämnen?
  - Hur påverkas du personligen?
    - Har din familj påverkats? bitt dig sluta?
  - Övervägt att sluta?
- Konsekvenser makro
  - Hur påverkas journalistiken?
  - Demokratiproblem?
- Lösningar
  - Vad ska man göra?
  - Vem ansvarar?
  - Stat
  - Arbetsgivare
  - Individ

Bilaga 2 - Intervjuer:

Nilson, Ulf; Expressen. Personlig intervju 10 april 2013.

Linderborg, Åsa; Aftonbladet. Personlig intervju 11 april 2013.

Kadhammar, Peter; Aftonbladet. Personlig intervju 11 april 2013.

Cantwell, Oisín; Aftonbladet. Personlig intervju 11 april 2013.

Magnusson, Karin; Aftonbladet. Personlig intervju 11 april 2013.

Gröning, Lotta; Expressen. Telefonintervju 15 april 2013.

Svensson, Niklas; Expressen. Telefonintervju 19 april 2013.

Weigl, Kerstin; Aftonbladet. Telefonintervju 26 april 2013.